

Thủ Công Nghiệp Trên Đất Thăng Long Thời Trần

Thời Trần, thủ công nghiệp được phân ra làm hai loại: Thủ công nghiệp nhà nước và thủ công nghiệp tư nhân.

* Thủ công nghiệp nhà nước:

Trên cơ sở thủ công nghiệp thời Lý, thời Trần vẫn tiếp tục phát triển quan xưởng thủ công nghiệp nhà nước. Thủ công nghiệp nhà nước có nhiều ngành khác nhau. Có thể kể đến một số ngành nghề như:

- **Nghề sản xuất các đồ gốm** là một bộ phận trong quan xưởng. Khảo cổ học không tìm thấy nhiều di tích sản xuất gốm ở Thăng Long, nhưng ở phủ Thiên Trường thì rất phong phú. Tại đây, đã tìm thấy rất nhiều phế tích gạch ngói mang chữ "Vĩnh Ninh trường" hoặc "Thiên Trường phủ chế".

- **Nghề dệt** cũng được chú ý, đặt ngay trong cung đình. Đồ dệt của vua chủ yếu làm bằng tơ tằm.

- **Nghề rèn sắt** là một bộ phận quan trọng trong quan xưởng của các triều đại nhằm chế tạo ra vũ khí. ở Nho Lâm (tỉnh Nghệ An) từ xưa đã có làng chuyên rèn sắt, có nhiều thợ thủ công làm việc trong quan xưởng nhà nước.

Quan xưởng nhà nước có từ thời Lý - Trần và tồn tại đến thời Lê - Nguyễn. Thợ làm việc trong quan xưởng đều có thân phận thấp kém, được gọi chung là quan nô. Sản phẩm làm ra nhằm thỏa mãn nhu cầu sử dụng cho cung đình và quan lại, không phải là thương phẩm. Sự tồn tại này đã không có tác dụng tích cực thúc đẩy cho sự phát triển kinh tế hàng hoá.

* Thủ công nghiệp tư nhân:

Đây là một bộ phận quan trọng và phổ biến của tiểu thủ công nghiệp và tiểu nông. Chợ, phố, lỵ ở các phủ, lộ và kinh đô Thăng Long là địa điểm trao đổi sản phẩm. Thủ công nghiệp tư nhân có một số nghề thiết yếu như sau:

- **Nghề gốm:** Sản phẩm đồ gốm bao gồm các đồ dùng sinh hoạt trong gia đình, các vật liệu xây dựng. Đây là những vật dụng không thể thiếu được trong đời sống hàng ngày, gồm Bát Tràng (huyện Gia Lâm, Hà Nội ngày nay) là trung tâm nổi tiếng cả nước lúc bấy giờ.

- **Nghề rèn sắt:** được phát triển mạnh vào thời Trần và hình thành nhiều làng chuyên nghiệp. ở các phủ Diễn Châu, Nghệ An có hai làng Tùng Lâm và Hoa Tràng. Tùng Lâm nay là Nho Lâm (huyện Diễn Châu, tỉnh Nghệ An) là nơi có nghề rèn sắt từ thời xa xưa. Người thợ rèn ở đây vừa làm ruộng, vừa rèn sắt. Lò rèn được đặt ở nơi cư trú, còn quặng sắt lấy ở núi thuộc khu vực Trùng Sắt, cách Nho Lâm về phía nam hơn 10km.

- **Nghề đúc đồng:** cũng có một vị trí to lớn. Trung tâm đúc đồng cổ truyền thời bấy giờ ở làng Bưởi (nay là làng Đại Bái, huyện Gia Lương, tỉnh Bắc Ninh). Từ làng Bưởi, những người thợ đúc đồng đã đi khắp nơi, đến các chùa chiền, các thôn xóm đúc tượng phật và đồ dùng gia đình...

- **Nghề làm giấy và khắc bản in:** Do sự phát triển kinh tế, văn hoá, giáo dục và yêu cầu của văn thư hành chính, đòi hỏi nghề làm giấy và khắc bản in ngày càng được mở rộng.

- **Nghề mộc và xây dựng** ở thời Trần cũng rất phát triển. Nghề mộc và xây dựng đã tạo ra nhà ở, dụng cụ gia đình, những đồ thờ cúng... Đồng thời, nó còn làm nên đô thành Thăng Long, hành cung Tức Mặc, các phủ đệ Vạn Kiếp, An Sinh và các lăng mộ vua chúa...

- **Nghề khai khoáng:** Khai thác tài nguyên trong lòng đất đã được các triều đại Lý - Trần đặc biệt lưu ý. Hầu hết các mỏ được khai thác trong thời gian này đều ở miền núi phía tây và phía bắc. Hình thức khai thác mỏ là thủ công, và chủ yếu do dân địa phương khai thác. Sản phẩm làm ra, một phần nộp cho nhà nước dưới hình thức "cống nạp" hoặc dưới dạng thuế, phần còn lại được bán trên thị trường.